RİSÂLE-i GÜL (İSMAİL HAKKI BURSEVÎ)

tasavvufî eser
İsmail Hakkı Bursevî (d. 1063/1653 - ö. 1137/1725)

1125/1712, Anadolu-Osmanlı Sahası, Yazılı Edebiyat / Divan Edebiyatı, 18. Yüzyıl, Türkçe, Arap Alfabesi, Manzum-Mensur,Telif, Dinî-Tasavvufî-Ahlaki Eser

ISBN: 978-9944-237-87-1

İsmail Hakkı Bursevî'nin, gülün Hz. Peygamber'in terinden yaratıldığı rivayetlerinden yola çıkarak anlattığı eseri. Biri Süleymaniye Kütüphanesi'nde (Halet Efendi/414, 1b-3b), diğeri Atatürk Kitaplığı'nda (Osman Ergin/975, 86a-89b) olmak üzere iki nüshası mevcuttur. Dua ile sona eren mensur kısımdan sonra nüshalarda birbirinden farklı birer şiir yer almaktadır. Ayrıca, Halet Efendi nüshasında mensur olarak doğrudan konuya giriş yapılırken Osman Ergin nüshasının başında girizgâh kabîlinden Hz. Peygamber'i metheden beş beyitlik bir gazel bulunmaktadır. İki nüshada da telif tarihi 1125/1712 olarak verilmiştir (Aydın Yağcıoğlu 2016: 6; Tatçı 2010: 109).
Risâle-i Gül'de gül ile Hz. Peygamber arasında özdeşlik kurulmakta ve bu durum tasavvufi bir bakış açısıyla açıklanmaktadır. Müellif, hadis âlimi olan İmâm Sehâvî'nin (d. 831/1428 - ö. 902/1497) *Mekâsıdu'l-Hasene* adlı eserinde merfû hadis olduğunu belirttiği şu sözü nakleder: "Semâvâta miracım sırasında, arz benim ayrılığıma takat getiremeyip ağladığında Allahu teala arzın gözünün yaşından Habib'i için ağlayan arzın göz yaşının zayi olmaması ve ondan faydalı bir nesne vücuda gelmesi için 'lesaf' denilen bir bitki yarattı. O anda melekût âleminden mülk âlemine döndüm. Yüzümde biriken ter damlalarının düştüğü yerde O, cihanı süsleyen kırmızı gülü yarattı. Ümmetimden bir kimse benim kokumu duymak isterse kırmızı gülü koklasın". Bursevî, başka bir hadis âlimi olan Ebu'l-Ferec en-Nehrevânî'nin (d. 305/917 - ö. 390/1000) söz konusu rivayet hakkındaki şu değerlendirmesini de kaydeder: "en-Nehrevânî demişdir ki 'Zikrolunan gül hikâyesi, Hak tealanın Resulullah'a ikram ettiği kolay şeylerdendir. Bu manayı ispat eden haberi zayıf veya mevzû hadistir, diye reddetmemek gerekir. Zira bu söz mevzû olsa bile manası doğrudur. Hz. Peygamber'in kemaline nihayet yoktur'". Risalede gülün rengi ve kokusu ile ilahi isimlerin tecellisi arasında bağlantılar kurularak bu manevi sırların mahiyeti hakkında bilgi verilmiştir. Bursevî, risalede işlenen esas konu olan, kırmızı gülün Hz. Peygamber'in kızaran yanağından damlayan terden yaratılması inancını *Kitâbü'n-Netîce* adlı eserinde, *Mesnevî ve Muhammediyye Şerhleri*'nde de dile getirmektedir. Bunlar, risaledeki bahislerin tekrarı veya yer yer tamamlayıcısı niteliğindedir (Tatçı 2010: 104, 107).

Tasavvuf kültüründe gül sembolü ve gül telakkilerinin oluşmasında uydurma hadislerin rolü üzerine yazılan bir makalede, Bursevî'nin bu risalesine de değinilmiş ve *Mekâsıdu'l-Hasene*'den alıntılanan hadisin sıhhati hakkında bazı açıklamalara yer verilmiştir (bk. Çap 2018: 478, 481-485). Mustafa Tatçı (2010) ve Songül Aydın Yağcıoğlu (2016) eser üzerine inceleme yapmış ve eseri günümüz alfabesine aktarmışlardır.

Yazarın biyografisi için bk. "Hakkı, Bursalı İsmail Hakkı Bursevî". *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hakki-bursali-ismail-hakki-bursevi

Madde Yazarı: **Dr. Ömer UYAN**

Yayın Tarihi: **31/01/2023**

Eserden Örnekler

Ve revâyih-i tayyibenin cümlesi bâğ-ı Firdevs'den me'hûz ve dimâğ-ı cânı mukavvî ve ins ü melâ'ikeyi müteclib olmağla Resûlu'llâh'a tîb mutlakâ tahbîb olundu. Ve bu esrârdan âgâh olana lâzımdır ki gül ve emsâli hoş-bû nesneleri istişmâm etdikde tasliye-i Resûl eyleye. Zîrâ cennetin hoş-bûları dahi onun bûyundan halk olunmuş ve dünyâda olan eşyâ-yı müstetâb umûmen cennetden ihrâc kılınmışdır (…)
Ve bu takrîrâtdan mefhûm olunur ki bu dünyâda ne kadar umûr-ı rûhâniyye var ise, gerek revâyih-i tayyibe ve gerek gayrı, kıyâmetde cümlesi cennete ilhâk olunur. Zîrâ demişlerdir ki küllü şey'in yerci'u ilâ-aslihî. El-hâsıl, âlem-i envâr ve mevtın-ı cemâl ve mahall-i lutfdan olanlar yine nûr ve cemâl ve lutfa râci' ve makarr-ı zulmet ve mekân-ı celâl ve vâdî-i kahrdan olanlar onlar dahi zulmet ve celâl ve kahra merdûd olalar. Bu sebebdendir ki şeref-i izâfetle müşerref olan rûh-ı insânî ve emrî ve ilâhî, azâb hâlinde mu'azzeblere ta'alluk etmeyip belki mu'azzeb ve mu'âkab olanlar medâr-ı me'âsî olan rûh-ı hayvânî ile mu'azzeb olalar ve mü'min-i âsînin îmânı dahi vakt-i azâbda cehennemden hâric ve bâbda mevkûf ve muntazır ola (Tatçı 2010: 110-111)

Kaynakça

Aydın Yağcıoğlu, Songül (2016). "İsmail Hakkı Bursevî'nin Gül Hakkındaki Risalesi". *Turkish Studies* 11 (20): 1-10.

Bu madde Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü Projesi kapsamında hazırlanmıştır. http://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/risale-i-gul-ismail-hakki-bursevi bağlantısı üzerinden ulaşılabilir.

Çap, Sabri (2018). “Tasavvufta Gül Sembolü ve Gül ile İlgili Telakkinin oluşmasında Uydurma Hadislerin Rolü”.*Bilimname* 2: 455-498.

Tatçı, Mustafa (2010). “İsmail Hakkı Bursevî’nin Gül Risalesi”. *Gül Kitabı - Gül Kültürü Üzerine İncelemeler*. (ed. B. Kemikli, S. Turan). Isparta: Isparta Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü Yayınları. 103-112.

Atıf Bilgileri

UYAN, Ömer. "RİSÂLE-i GÜL (İSMAİL HAKKI BURSEVÎ)". *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*, http://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/risale-i-gul-ismail-hakki-bursevi. [Erişim Tarihi: 07 Mart 2024].

Bu madde Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü Projesi kapsamında hazırlanmıştır. http://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/risale-i-gul-ismail-hakki-bursevi bağlantısı üzerinden ulaşılabilir.